

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף כ"ט

(א) **קדושה שבהן להיכן הלכה- כ' הר"ן** (באמצע הדבור המתחיל בכח:), דכל הסברא זו דקדושה לא פקעה בכדי שייך רק בקדושה, אבל בדיני ממונות כ"ע מודו דזכיי' דממונות פקעה בכדי, וכדאי' (כתובות צה:): נכסי לך ואחריוך לפלוני, אין לשני אלא מה ששייר הראשון, אבל מה ששייר ראשון אית לי', דזכות ממון של הראשון פקע בכדי. אולם ע' **באבני מלואים** (כ"ח, נ"ג) שהביא מש"כ **הח"י הר"ן** (גיטין, פ"ג) בשם **הרא"ה**, דכמו דאמר' שם היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אמר' דכיון דפסקה פסקה, ה"ה לענין הנותן קרקע לחבירו גוף ופירות ליום א', הדין הוא דכיון דפסקה פסקה. וכ' האבנ"מ דאי"ז כדעת הר"ן כאן, ולכאור' צ"ע על הרא"ה מסוגיין, דמשמע דדין זה הוא רק בהקדש, משום דקדושה לא פקעה בכדי, אבל אי"ז שייך כלל לממונות, ואם אמר' בממונות דכיון דפסקה פסקה, א"כ מהו הנדון אם בהקדש אמר' דקדושה פקעה בכדי, לימא דלא גרע מדיני ממונות. ותי' דשאני גבי קניינים בין אדם לחבירו, דכיון דכבר יצאה הקרקע מרשות הבעלים, אז אפי' אם אינו מקנהו אלא ליום א', הרי לאחר יום זה אינו חוזר ממילא להבעלים הראשונים, אלא נעשית הפקר, וממילא זוכה המקבל מתנה בתורת הפקר כיון דלית לי' בעלים (וע' **במלואי חותם** שהעיר דא"כ צריך לכיון לקנות מהפקר, ולכאור' עוד יש לדון, אם בסוף היום הי' ברשות אחר [לא הלוקח], מהו הדין, האם בכה"ג קנאו האחר מהפקר, וצ"ע בכל זה). משא"כ בנוגע להקדש, אפי' אם אמר' דאינו חוזר לרשות בעלים, מי עושהו הקדש, וא"כ בזה שפיר צריך לומר משום הסברא דקדושה לא פקעה בכדי, אבל בלא"ה באמת יהי' גרע מדיני ממונות (וע"ש עוד מה שתי' לראיית הר"ן מנכסי לך ואחריוך לפלוני).

(ב) **ומה אילו אמר לאשה, היום את אשתי ולמחר אי את אשתי- ויש לעי', למה פשוט יותר בקידושין מבהקדש. וכ' הרא"ש** דפשוט דבאישות אינה יוצאה ממנו בלא גט, מהא דאי' לענין גירושין, דהאומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי, אמר' כיון דפסקה פסקה, וודאי אינה חוזרת לו להיות מקודשת לו בלא מעשה קידושין, וא"כ י"ל דה"ה לענין קידושין, דהא מקשינן הוי' ליציאה. ותמה **הקרבן אורה**, א', מה שייך לדמות הנדון דקידושין דכאן לנדון דגירושין דשם. דהתם הי' פשוט דמה שאמר למחר את אשתי לאו כלום הוא, שהרי לא עשה שום מעשה קידושין אחרת שיחול על אותו היום, וכל הנדון הוא אם הגירושין חלים מעיקרא, האם יכול זה להיות נחשב כריתות גמורה או לא. אבל כאן השאלה היא להיפוך, ודאי הקידושין חל ליומיו, והשאלה היא אם יכול ליפקע לאחר יום זה, או כיון דחלה, שוב לא פסקה, ואיך מדמין ב' שאלות אלו להדדי. ועוד הק', אפי' אם תאמר דיכול להקיש קידושין לגירושין לענין זה, א"כ מה ענין זה להקדש, הרי שאני קידושין דאתקש לגירושין. ולכן סיים דע"כ סברא בעלמא הוא, דהא לא מצינו אשה שיוצאת בלא גט, וכיון שכן, י"ל דה"ה לענין הקדש כן, דאם מאיזה טעם שהוא, הקדושין לא פקע בכדי, א"כ י"ל דה"ה לענין הקדש כן [כ"ז בכוונתו].

(ג) **מי נפקא בלא גט- הק' האבני מלואים** (ל"א, כ"ב), הא אי' בקידושין (ז') במקדש חצי אשה דלא אמר' דנתפשט הקדושה בכולה משום שיש כאן דעת אחרת המעכבת, דלא נתרצית האשה אלא לחצי ולא לכולה, וא"כ אין שייך שהקידושין נתפשט בכולה. והק' האבנ"מ, הא אי' בסוגיין להיפוך, דהגם דאשה זו לא נתרצית אלא ליום א', אמר' לדבר פשוט דקדושתה לא פקעה בכדי וצריכה גט, ומאי שנא, והניח בקו'. וע' **בקובץ הערות** (נ"ו, י"ג-י"ד) שהביא קו' האבנ"מ, ותי' דשאני דיני התפשטות מהא דקדושה לא פקע בכדי. דהיינו, דמה שנתפשט הקדושה הוא ע"י מעשיו, דמעשה הקדש שלו נתפשט בכולה (דאל"כ אינו יכול לחול בכלל, שהרי אשה כתיב ולא חצי אשה). וא"כ, כיון שהיא מעכבת, ואינה רוצה שיעשה מעשה על כולה, שפיר י"ל דהמעשה אינו חל בכולה. אבל בהא דקדושין לא פקע בכדי, אין הביאור דמתחלה הוא עושה מעשה קידושין על לעולם, אלא דמעשה קידושין שלו באמת חל רק על יום א', וממילא הקידושין נשאר לעולם, שהרי קדושה לא פקע בכדי, ואין דעתה שייך לזה כלל, שאי"ז בעיקר מעשה הקידושין.

(ד) **הכא במאי עסקינן דאמר לדמי- פי' הר"ן**, דמיירי דוקא בבעל מום, דאם בתם, הרי קיי"ל דהמתפס תמימים לבדק הבית מידי מזבח לא יצאו, וא"כ נמצא דאפי' אם הי' אומר לדמי, מ"מ קדוש הוא קדושת הגוף. ולכאור' תמוה, בשלמא אם הי' מקשה כמו שהק' **תוס'**, דהדין הוא דהיכא דהקדיש לדמי עולה דין הוא דקדוש קדושת הגוף, משום דמגו דנחתא לקדושת דמים, קדוש גם קדושת הגוף, הי' א"ש. אבל מה שייך להק' מדין דמתפס תמימים לכאן, הא כאן הוא לא התפס לבדק הבית, אלא אמר דמיו לעולה, ובזה אמר' בעלמא דנחת בה קדוה"ד, ומתפס תמימים לבדק הבית הוא דין אחר, דין דרבנן דהיכא דמקדיש תם לבדק הבית חייב להביאו לקרבן, ולכאור' הו"ל להק' כמו תוס', וכן הק' **הקרבן אורה**, וצידד דאולי כיון דאמר שיהי' שלמים אח"כ, לכן לא אלים קדושתו כ"כ, ושפיר אמר' דקדושתו פקע בכדי, ורק משום הדין דהמתפס תמימים לבדק הבית וכו', משו"ה שפיר אמר' דקדושת הגוף לא פקע בכדי. ועוד הביא מהרמב"ם דפסק דאם הקדיש דמי פרה לעולה כל לי' יום, ולאחר לי' יום דמי שלמים, דהדין הוא דתוך לי' יום הביא כמו שנדר (עולה), ולאחר לי' יום כמו שנדר (שלמים). ותמה עליו **הראב"ד**, הא קדוש קדושת הגוף ולא פקע בכדי. ותי' **הכסף**

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

משנה דכיון דקידשו בקדושת דמים, אז שפיר פקע הקדושה בכדי. [ומדברי הרמב"ם מבואר דס"ל דבין מדין מגו דנחתא, ובין מדין המתפס חמימים, לא אמרי' דקדושה כ"כ בקדושת הגוף דלא פקע בכדי. ונראה מכל זה חידוש, דאף דלמעשה קדוש קדושת הגוף, מ"מ הכח של הקדושת הגוף חלוי באופן שהיא נתקדש בתחלה, דאם קדוש מתחלה ע"י קדושת דמים, הקדושה לא אליהם ויכול להפקע בכדי, אבל אם קדוש מעיקרא בקדושת הגוף, לא פקע בכדי.]

(ה) **הכי קאמר, אם לא אמר מעכשיו שלמים, לאחר ל' יום עולה- פי' הר"ן,** דחידש הגמ' דאפי' אם אמר מעיקרא לאחר ל' יום עולה, מ"מ כיון דאח"כ אמר מעכשיו שלמים, חל קדושת שלמים, ולא אמרי' דלא משכחת שלמים רווחא אלא ל' יום, ולא תחול יותר, קמ"ל דכיון דבין כדי דיבור אמר מעכשיו שלמים, חייל קדושת שלמים, ושוב אין מקום לקדושת עולה לחול כלל. וכ' הרש"ש דדקדק הר"ן לומר שהי' תוך כדי דיבור, דאם אמר מעכשיו שלמים לאחר כדי דיבור, לא מהני, משום דלא מצי הדר ב', וכדאמרי' לקמן [דהיינו, כמש"כ הר"ן לקמן, דלענין אמירתו לגבוה, אף שהוא לאחר זמן, אינו יכול לחזור, וא"כ משמע דשוב אינו יכול לחזור ממה שאמר לאחר ל' יום עולה. אולם צ"ע, האם כוונתו לומר דלכן לא חל קדושת שלמים כלל, או דלמא דבאמת חל לל' יום, וצ"ע].

(ו) **הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים, לאחר ל' יום עולה- כ' הר"ן** דזה רק מיישב הסיפא, אבל הרישא כדקיימי קיימי, דאמר לדמי, ומ"מ ל"ק לבר פדא דס"ל דגם קדושת דמים לא פקע בכדי, די"ל דמייירי בפדין [ולכא"ו זהו אליבא דהפירוש שהביא הר"ן בעמוד א' דס"ל דיכולין לפרש כן בבר פדא, וצ"ע בזה]. אבל הרשב"א פי' באו"א, דרישא מייירי בקדושת הגוף, וסיפא בקדושת דמים, ולא זו אף זו קתני, לא מיבעיא קדושת הגוף דלא פקע בכדי, אלא אף קדושת דמים לא פקע בכדי. וע"ע בתוס' שהביא פי' זו, אולם כ' דהלשון לא משמע כן, וע"ש מש"כ לפרש באו"א באופן מחודש.

(ז) **פשיטא, לא צריכה דהדר ב'- הק' הר"ן,** מהו הפשיטות, אדרבה, הרי לכא"ו צריכה רבה הוא, דבשלמא התם מהני, דהא עדיין יש גבה שעבוד המעות, אבל כאן, שאין מעות אלא אמירה בלבד, א"כ למה לא אמרי' דכלתה אמירתו. וכ' הר"ן דעכצ"ל דהגמ' כבר ידע הא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, הלכך פשיטא דלא גרע מכסף דאשה. וע' בחי' ר' שמעון (כ"ב), דביאר דכמו דבכל מעשה קנין, אמרי' דהיכא דנמשך המעשה קנין לאחר ל', מהני, אף דלאחר ל' יום אין שום רצון בפועל מהבעלי דבר, אלא דכיון דבתחלה גילה דעתם דרוצים בהקנין, רצון זה דמעיקרא מהני אף לאחר זמן, כל זמן שלא ביטלו רצונם ודעתם בפירוש. וא"כ, היכא דכל הקנין הוא בדיבור, אין הביאור דהדיבור כמו מעשה קנין, אלא דבענין זה אין צריך מעשה קנין, אלא הרצון והדעת גרידא פועלת הקנין. וא"כ, פשוט שאין שייך לומר כלתה על חלות שנעשה ע"י דיבור בלבד, דכמו דלעולם לא אמרי' כלתה על דעת ורצון בהקנין, ה"ה כאן דלא אמרי' כלתה [ולכא"ו לדבריו א"י משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי, וצ"ע אם כוונת ר' שמעון לפרש דברי הר"ן (וא"כ צ"ע למה צריך אמירתו וכו'), או דלמא כוונתו לתרץ קו' הר"ן באו"א].

(ח) **הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט- הק' הר"ן,** אפי' אם הוי כמסירה להדיוט, הרי לכא"ו לא חל אלא לאחר זמן, וא"כ למה אינו יכול לחזור. ותי' דהוי כמי שאמר מעכשיו ולאחר ל', דלא מצי הדר ב'. וע' בקרן אורה שכ' דממש"כ הרא"ש דביאור הדין אמירתו לגבוה היינו דצריך לקיים דבריו כאילו נדר, דכתיב מוצא שפתיך תשמור, ולכן אינו יכול לחזור בו, מתורץ ג"כ קו' הר"ן, דאין צריך להיות כמעכשיו, אלא כיון דהוי כנדר, ממילא אינו יכול לחזור בו. וע"ע בהרשב"א שג"כ הק' קו' זו, וכ' "ואולי נאמר דכיון דאמירה לגבוה חמירה, דהויא כמסירת ההדיוט, חשבינן ל' כזוכה מעתה, אלא שמשירי בה גיזותיה וולדותיה של ל' יום".

(ט) **דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט- כ' הרא"ש** דהמקור לדין זה דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הוא ממש"כ מוצא שפתיך תשמור וגו', וכ"כ הרשב"ם בבב"ב (קלג:). אולם ע' בירושלמי (קידושין פרק א', הל' ו', יט.) דכ' דנלמד מהא דכתיב לד' הארץ ומלואה. וע"ע בקהלות יעקב (ע"ז, סוס"י ב') שהביא מש"כ האבנ"מ (א', ב') דבן נח יש לו דין אמירתו לגבוה, אף שאין לו דין מוצא שפתיך, וכ' הקה"י דלכא"ו ק', דהא זהו גופא המקור להא דאמירתו לגבוה, וכמש"כ הרא"ש והרשב"ם. וע"ש שביאר דבאמת יש ב' ענינים באמירתו לגבוה, החיוב על הגבירא שלא לחזור ממה שנדר להקדש, שנלמד ממוצא שפתיך, וגם הזכות שיש להקדש מחמת הנדר עצמה (ולא הביא הא דהירושלמי), וזה שפיר שייך אף בבב"ב, שהרי יש להם דין נדר, מהא דכתי' איש איש, ללמד שנכרים נודרים ונודכים.